

Xây dựng cấu trúc hệ thống pháp luật phải cân đối, hài hòa, hợp lý giữa các lĩnh vực

16:21 01/11/2025

Việc xây dựng cấu trúc hệ thống pháp luật phải bảo đảm bao quát đầy đủ, cân đối, hài hòa một cách hợp lý giữa các lĩnh vực. Phạm vi điều chỉnh của hệ thống pháp luật cần được xác định phù hợp với những quyết sách đột phá, chiến lược của Đảng.

Đồng chí Phan Đình Trạc, Ủy viên Bộ Chính trị, Bí thư Trung ương Đảng, Trưởng Ban Nội chính Trung ương phát biểu bế mạc Hội thảo.
Ảnh: VGP/DA

Phát biểu bế mạc Hội thảo "Hoàn thiện cấu trúc hệ thống pháp luật Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới" ngày 1/11, đồng chí Phan Đình Trạc, Ủy viên Bộ Chính trị, Bí thư Trung ương Đảng, Trưởng Ban Nội chính Trung ương đánh giá rất cao các báo cáo trong kỷ yếu Hội thảo cũng như các ý kiến phát biểu tại phiên hội thảo.

Khái quát các nội dung lớn tại Hội thảo, Trưởng Ban Nội chính Trung ương Phan Đình Trạc ghi nhận các tham luận, ý kiến thảo luận đều cho rằng cấu trúc hệ thống pháp luật là vấn đề có tính lý luận và thực tiễn rất quan trọng. Đồng thời đã đưa ra được khái niệm tương đối cơ bản về cấu trúc hệ thống pháp luật. Đây là yếu tố đầu tiên nhằm xác định cho được nội hàm của cấu trúc hệ thống pháp luật.

Các ý kiến cho rằng cấu trúc hệ thống pháp luật là mô hình phản ánh cách thức tổ chức, phân định, sắp xếp lại các bộ phận, thành tố của hệ thống pháp luật một cách khách quan, khoa học, xác lập và giải quyết mối quan hệ giữa các thành tố một cách hợp lý để vừa bảo đảm tính đồng bộ, thống nhất của hệ thống, vừa bảo đảm tính phong phú, đa dạng và tính độc lập tương đối của mỗi thành tố. Khái niệm cấu trúc hệ thống pháp luật và hệ thống pháp luật có gắn bó chặt chẽ với nhau, là mối quan hệ giữa nội dung và hình thức của hệ thống pháp luật.

Hội thảo cũng cơ bản thống nhất cấu trúc hệ thống pháp luật hiện nay của Việt Nam có các đặc điểm nổi bật như: Cấu trúc hệ thống pháp luật Việt Nam về cơ bản được xây dựng dựa trên luật thành văn, các bộ luật, luật là nguồn chính và quan trọng nhất. Phát triển nhanh về số lượng các văn bản nhưng chất lượng chưa đồng đều.

Cấu trúc hệ thống văn bản phức tạp, nhiều tầng nấc, cấu trúc bên ngoài của hệ thống pháp luật khá phức tạp với nhiều văn bản, gây khó khăn cho việc tra cứu, áp dụng và là một trong những nguyên nhân chính gây ra sự chồng chéo, mâu thuẫn...

Hoàn thiện hệ thống pháp luật là yêu cầu cấp thiết

Trưởng Ban Nội chính Trung ương Phan Đình Trạc cũng nêu rõ, khi xác định yêu cầu hoàn thiện cấu trúc hệ thống pháp luật phải tính tới yêu cầu hoàn thiện hệ thống pháp luật. Hoàn thiện hệ thống pháp luật là yêu cầu cấp thiết cho mục tiêu phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới. Tổng Bí thư Tô Lâm đã nhấn mạnh, pháp luật phải đi trước, phải mở đường cho phát triển, thể chế phải tháo gỡ được các điểm nghẽn, khơi thông mọi nguồn lực của đất nước. Tinh thần ấy cũng được thể hiện trong Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng, Nghị quyết 27 ngày 9/11/2022 của Ban Chấp hành Trung ương về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới và Nghị quyết 66 ngày 30/4/2025 của Bộ Chính trị về đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật, đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới.

Những văn kiện này đã định hình tầm nhìn mới về hoàn thiện hệ thống pháp luật, hoàn thiện cấu trúc hệ thống pháp luật để chuyển đổi từ mô hình quản lý, kiểm soát sang mô hình kiến tạo phát triển, từ việc hợp pháp hóa thực tiễn sang dẫn dắt, định hướng và thúc đẩy sự phát triển bền vững, bao trùm.

Mặc dù đến nay hệ thống pháp luật của nước ta tương đối đồng bộ, công khai, minh bạch, dễ tiếp cận, cơ bản điều chỉnh tất cả các lĩnh vực của đời sống xã hội, nhưng vấn đề về tính hợp lý của cấu trúc hệ thống pháp luật vẫn còn là một thách thức lớn. Vẫn còn các biểu hiện như phân tán, chồng chéo giữa các văn bản, thiếu thống nhất, thiếu tính dự báo, một số lĩnh vực mới như tài sản số, trí tuệ nhân tạo, dữ liệu cá nhân chưa có pháp luật điều chỉnh và hiện nay Quốc hội đang thảo luận về các luật này. Cơ chế lập pháp còn mang nặng tính ứng phó, chưa chuyển mạnh sang kiến tạo. Do vậy, hoàn thiện cấu trúc tổng thể của hệ thống pháp luật là yêu cầu cấp thiết và khách quan.

Phân tích các yêu cầu hoàn thiện cấu trúc hệ thống pháp luật, đồng chí Phan Đình Trạc xác định 4 nội dung quan trọng cần tập trung hoàn thiện cấu trúc hệ thống pháp luật.

Một là, phải chuyển từ tư duy pháp luật quản lý sang pháp luật kiến tạo. Pháp luật không chỉ đặt trọng tâm vào việc kiểm soát rủi ro mà cần dẫn dắt, tạo cơ hội, khuyến khích đổi mới sáng tạo nhưng vẫn bảo đảm trật tự, kỷ cương.

Hai là, cần tập trung rà soát, hệ thống hóa, cắt giảm tầng nấc trung gian, xóa bỏ tình trạng chồng chéo, mâu thuẫn giữa các quy định, hướng tới hệ thống pháp luật tinh gọn, thống nhất, minh bạch và dễ thực thi. Trong đó, mỗi lĩnh vực có luật gốc đủ mạnh, bảo đảm tính ổn định, thiết lập cơ chế thử nghiệm pháp lý có kiểm soát cho các lĩnh vực mới và việc ban hành pháp luật phải dựa trên đánh giá tác động toàn diện.

Ba là, đổi mới một cách toàn diện quy trình xây dựng pháp luật theo hướng khoa học, minh bạch, ngăn chặn tình trạng lợi ích nhóm, lợi ích cục bộ trong xây dựng chính sách.

Bốn là, đổi mới mạnh mẽ công tác thi hành pháp luật, gắn kết chặt chẽ giữa xây dựng pháp luật và thi hành pháp luật, đặt mục tiêu thiết lập vòng đời pháp luật hoàn chỉnh từ lập pháp, hành pháp, tư pháp đến giám sát, phản hồi và sửa đổi bổ sung.

Thúc đẩy hình thành các ngành, lĩnh vực pháp luật mới

Ghi nhận các ý kiến về một số quan điểm cần phải được quán triệt và thực hiện nghiêm trong việc hoàn thiện cấu trúc hệ thống pháp luật Việt Nam, Trưởng

Ban Nội chính Trung ương Phan Đình Trạc nêu một số định hướng hoàn thiện cấu trúc hệ thống pháp luật Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới.

Trong đó, nhấn mạnh việc xây dựng cấu trúc hệ thống pháp luật phải bảo đảm bao quát đầy đủ, cân đối, hài hòa một cách hợp lý giữa các lĩnh vực. Qua đó bảo đảm sự đồng bộ giữa tư duy phân định lĩnh vực trong thiết kế chủ trương của Đảng, trong văn kiện Đại hội Đảng bộ toàn quốc lần thứ XIV, với tư duy phân định lĩnh vực pháp luật trong hệ thống pháp luật. Phạm vi điều chỉnh của hệ thống pháp luật cần được xác định phù hợp với những quyết sách đột phá, chiến lược của Đảng.

Đồng thời, tăng cường ban hành các văn bản quy phạm pháp luật, nhất là văn bản luật, để thể hiện rõ nét hơn vai trò kiến tạo phát triển của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong kỷ nguyên mới, bên cạnh việc thực hiện vai trò quản lý hiện nay. Qua đó, khuyến khích, thúc đẩy, hỗ trợ mạnh mẽ hơn nữa các ngành, lĩnh vực, địa bàn, đối tượng ưu tiên phát triển đã được xác định trong Nghị quyết của Ban Chấp hành Trung ương, Bộ Chính trị và văn kiện Đại hội XIV của Đảng tới đây để góp phần thực hiện mục tiêu tăng trưởng hai con số và các mục tiêu phát triển kinh tế - xã hội khác của đất nước trong giai đoạn mới.

Ngoài ra, thúc đẩy hình thành các ngành, lĩnh vực pháp luật mới, bên cạnh các ngành, lĩnh vực pháp luật hiện có để đáp ứng yêu cầu kiến tạo, dẫn dắt của pháp luật trước những phát triển mới trong lĩnh vực khoa học, công nghệ và các lĩnh vực mới khác của đời sống kinh tế - xã hội, nhất là những ngành, lĩnh vực pháp luật gắn liền với quá trình chuyển đổi số, chuyển đổi xanh, kinh tế dữ liệu, kinh tế tuần hoàn, trí tuệ nhân tạo và các công nghệ khác của cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư.

Vận dụng hợp lý tư duy phân loại, điều chỉnh hành vi của cơ quan công quyền (tức là luật công) và luật điều chỉnh quan hệ giữa các cá nhân, tổ chức tư nhân bình đẳng nhau về địa vị pháp lý (tức là luật tư) khi thiết kế các quy phạm pháp luật thuộc lĩnh vực pháp luật cụ thể. Qua đó để pháp luật có phần đánh thức mọi tiềm năng, huy động mọi nguồn lực cho phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới.

Nghiên cứu hoàn thiện cấu trúc hệ thống pháp luật theo hướng lấy Hiến pháp và một số bộ luật, luật có tính chất rường cột như Bộ luật Dân sự, Bộ luật Hình sự, Luật Xử lý vi phạm hành chính, Bộ luật Tố tụng dân sự, Luật Tố tụng hành chính... để làm trung tâm. Phân định rõ phạm vi điều chỉnh của các văn bản quy phạm pháp luật, từ đó xử lý dứt điểm tình trạng chồng lấn, bất hợp lý hoặc là

thiếu gắn kết giữa phạm vi điều chỉnh giữa các văn bản trong hệ thống pháp luật để tránh khoảng trống của pháp lý.

Tiếp tục nghiên cứu giảm bớt tầng nấc của hệ thống văn bản quy phạm pháp luật, thu hẹp loại văn bản quy phạm pháp luật mà một cơ quan có thẩm quyền có thể ban hành theo hướng mỗi cơ quan chỉ quy định một hình thức văn bản quy phạm pháp luật.

Tiếp tục quan tâm hoàn thiện kỹ thuật lập pháp và hiện đại hóa hạ tầng, ứng dụng các công nghệ tiên tiến trong công tác xây dựng pháp luật. Tiến hành đợt tổng rà soát văn bản quy phạm pháp luật để xử lý những vấn đề chồng chéo, mâu thuẫn, bất cập của hệ thống pháp luật hiện nay...

Trưởng Ban Nội chính Trung ương đề nghị Bộ Tư pháp, Ủy ban Pháp luật và Tư pháp của Quốc hội và các cơ quan liên quan tiếp tục nghiên cứu, chất lọc, tiếp thu những nội dung báo cáo trong tham luận và ý kiến phát biểu tại hội thảo để phục vụ nghiên cứu, xây dựng, hoàn thiện tốt hơn "Đề án hoàn thiện cấu trúc hệ thống pháp luật Việt Nam, đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới.

Đồng chí Phan Đình Trạc cũng tin tưởng rằng với tư duy đổi mới, quyết tâm và nỗ lực cao của Bộ Tư pháp, Ủy ban Pháp luật và Tư pháp của Quốc hội, sự chung tay của các ban, bộ ngành Trung ương và địa phương, các chuyên gia, nhà khoa học, giới luật gia, luật sư, các cơ quan, tổ chức liên quan, Bộ Tư pháp nhất định sẽ hoàn thành nhiệm vụ được giao và góp phần xây dựng hệ thống pháp luật Việt Nam thật sự có chất lượng, hiện đại, đồng bộ, tiệm cận chuẩn mực, thông lệ quốc tế tiên tiến và phù hợp với thực tiễn của đất nước, được thực hiện nghiêm minh, nhất quán, là nền tảng vững chắc cho sự phát triển nhanh và bền vững của đất nước trong kỷ nguyên mới.

Theo chinhphu.vn